

Araştırma Makalesi

KENTSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE İSTANBUL FENERBAHÇE BÖLGESİNDE ÜRETİLEN KONUTLARIN CEPHE TASARIMLARI

Enis GÖK[†], Burhan SATICI[‡]

[†] İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye

[‡] İstanbul Ticaret Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İstanbul, Türkiye

Enisgok@outlook.com, bsatici@ticaret.edu.tr

ÖZET

Son yıllarda İstanbul'da inşaat uygulamaları artarak devam etmekte ve kentsel dönüşüm yasasının da etkisiyle, konut arzındaki hacim yıldan yıla büyümektedir. Bu artışlara bağlantılı olarak yeni üretilmiş konutlara olan talep de artmaktadır. Kentsel dönüşüm projelerinin en önemli ve yoğun olarak uygulandığı bölgelerden bir tanesi İstanbul/Fenerbahçe bölgesidir. Dönüşen konutlarda, inşaat firmaları farklılıkları ortaya koymak için, cephe tasarımlarında belirli bir üslup ve tarz tercih etmek yerine yeni bir tasarım dili üretmek çabası içinde oldukları, cephe etütleri sonrasında anlaşılmıştır. Bu çabanın bir sonucu olarak, bazı çağdaş konutların cephelerinde tasarımsal bir karmaşa görülmektedir. Günümüz inşaat teknolojisi ve malzeme seçenekleri büyük gelişim göstermiş ve çeşitlilik artmıştır. Bu çeşitlilik konut cephelerinin tasarımlarına da yansımıştır. Cephe tasarımları binanın dışarıdan görüntüsüne yönelik ifadelerle/anamlarla açıklanabilen niteliklerin dışında farklı unsurlarla donatılmışlardır. Diğer yandan, bu tasarımların geçmişin devamı veya yeni bir yeni bir doku oluşturmaya yönelik planlı ve organize dönüşüm olmadığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmada cephe tasarımı bağlamında renk, doku, biçim, vurgu gibi konular cephelerin görselleri incelenmiş ve İstanbul/Fenerbahçe bölgesinde, aynı sokakta bulunan ve dönüşmüş 3 çok katlı konut binasında araştırma yapılmıştır. Üretilen konutların cephe tasarımları incelenmesi ile çağdaş temel mimari tasarım ilkeleri bağlamında eleştirel bir yaklaşım ortaya konulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cephe tasarım, kentsel dönüşüm, İstanbul, temel tasarım ilkeleri, çağdaş tasarım

FACADE DESIGNS OF HOUSES PRODUCED IN ISTANBUL FENERBAHÇE REGION IN URBAN TRANSFORMATION PROCESS

ABSTRACT

Construction practices in Istanbul have continued to increase in recent years. With the effect of the urban transformation law, the volume of housing supply is growing by each year. In connection with these increases, demand for newly built houses is also increasing. One of the most important and intensively applied areas of urban transformation projects is the Fenerbahçe region. In transforming dwellings, construction firms are known to struggle to derive a new design language, rather than preferring a particular style and style in facade designs, to reveal differences. As a result of this effort, formal complexity is observed in the facade designs of some contemporary houses. Today's construction technology and material options have grown greatly and diversity has increased. This diversity is also reflected in the designs of the residential facades. The façade designs are equipped with elements other than those that can be explained by expressions / meanings of the exterior of the building. In this study, color, texture, form, and emphasis will be evaluated in the context of façade design by examining the visuals of buildings. In Fenerbahçe region, research will be done in 3 highrise residential buildings which are located on the same street. It is aimed to examine the facade designs of the produced houses and to give a critical view in the context of contemporary basic design principles.

Keywords: Facade design, urban transwformation, İstanbul, basic design principles, contemporary design

Geliş/Received	:	21.11.2018
Gözden Geçirme/Revised	:	18.12.2018
Kabul/Accepted	:	05.01.2019

1. GİRİŞ

Çağdaş tasarım uygulamalarında konut cephelerinde gözlenen farklılaşmalar/çeşitlik göz önüne alındığında, temel tasarım ilkeleri bakımından cephe tasarımlarının yeniden düşünülmesi gereken bir alan olduğu görülmektedir. Günümüz güncel konut cephe tasarımlarında; yapısal içerik, anlam ve imgesel bağlamdan bir kopma gözlemlenmektedir. Belirli bir biçim ya da vurgu ifadesini ortaya koyan tasarımlar yerine; birçok doku, malzeme ve biçimin karmaşık şekilde bir araya geldiği görülmektedir. Tasarım ve uygulama süreçlerinde üretim hızı, teknolojik olmak, malzeme yönünden çeşitlilik içermek gibi nitelikler tasarımın kavramsal ve ilkesel bağlamından daha önde tutulmaktadır. Tasarımcı, ürün ve gözlemci ilişkisi; üretilmiş/kurgulanmış tasarımların, görsel olarak irdelenmesine ve değerlendirmesine olanak sağlamaktadır. Ancak bu yaklaşım, her biri bir diğerinden bütünüyle farklı; kentsel, yapısal, kurgusal, sembolik, biçimsel ve imgesel özelliklere sahip bina cephelerinin içeriğini oluşturduğu bir sorunsalın tanımlanabilmesini sağlar” (Sönmez, 2013). Buna göre güncel gelişmeleri tasarımlarında kullanmak isteyen mimarlar için değişik yüzey tasarımları yapmak, kuramsal olarak onu anlamaya çalışmaktan daha önemli hale gelmiştir (Sönmez, 2013). Bu yaklaşım, teknolojiyi kullanmanın ve özgün olmanın bir yolu olarak günümüzde genellikle kabul edilmiş bir yaklaşımdır. Bu değerlendirmeye göre, “Kütle, onu yönlendiren ve yatan hatlara göre bölünmüş bir yüzeyle kaplıdır; yüzey kütleyle kişiliğini vermelidir.” (Le Corbusier, 1999).

Bu yazıda da tasarım kuramları ve kavramlar doğrultusunda, İstanbul’da 2005 sonrası başlayan kentsel dönüşüm uygulamaları çerçevesinde, çağdaş konut mimarisinde tasarlanmış ve üretilmiş cepheler ele alınarak değerlendirilmiştir. Seçilen bölgede yer alan binaların iki yan cephesi ve yola bakan ön cepheleri değerlendirme kapsamına alınmış ve incelenmiştir.

Hedeflenen; İstanbul, Kadıköy, Fenerbahçe Mahallesi, Dr. Faruk Ayanoğlu Caddesinde bulunan 3 adet çok katlı konut biriminin, cephe tasarımlarının temel tasarım ilkeleri çerçevesinde irdelenmesi ve çağdaş mimari uygulamalardaki cephe tasarım diline dair eğilimlerin ortaya konulması değerlendirmenin amacını oluşturmaktadır.

1.1. Cephe Kavramı

Cephe kavramı TDK sözlüğünde; “Bir şeyin veya yapının ön tarafta bulunan bölümü” olarak geçmektedir. Savaş’a göre “Cephe kavramı anlamına yönelik farklılaşmalara rağmen dışarıdan algılanan bir durumu ifade etmek için kullanılmıştır” (2001). Doğan Hasol’a göre; “cephe kavramı, binanın sokaktan ya da kentsel doku içinden görünüşü, ana yüzü veya önyüzü olarak tanımlanabilir. Ayrıca, binaya dik doğrultuda sonsuzdan bakılan görünüş anlamına da sahiptir” (1988). Genel olarak cephe tasarımları bölgenin kimliği, yaşam biçimi gibi konularda bizlere ipuçları vermektedir. Konut cepheleri bulunduğu bölgede bulunan insanların estetik algılarını doğrudan etkileyen ana unsurlardan birisidir, üretilmiş çevrede yapıların dış yüzeylerini ifade ederler ve kentin dokusunu oluştururlar. “Cephe kavramı; Rönesans’ta, Alberti’nin çalışmaları ve Vitruvius’dan yaptığı çevirileri sayesinde bir mimarlık öğretisi haline gelmiştir. Alberti’nin De-re Edificatoria adlı kitabında cepheyi ifade eden kavram; resim, yüz hattı, düzlem anlamlarına gelen lineamentist (Lang, 1965). Tanyeli’ye göre, tarih öncesi dönemlerde mimarlıkta cephe oluşturma diye bir sorun yoktur. Sadece bazı ilkel yerli topluluklar resimsel tekniklerle yapı yüzeylerini bezemişlerdir (1997). Sönmez’e göre Modern Mimarlıkta geçmiş kuram ve uygulamaların değişmez ilkesi olan cephe kavramı, döneminin uygulamalarında dönüşmeye başlamıştır. Görmedeki değişimler ve teknolojiye gelişim ile cephe niteliği değişmiştir. Ayrıca Modernleşme duvarın yapısal ve sembolik niteliklerini değiştirmiştir. Modern mimarlıkta duvar sadece bir sınır unsuru ve yapısal bir öge değil, aynı zamanda konstrüksiyon, malzeme ve temsil nitelikleri üzerine farklı yaklaşımların geliştirildiği bir tasarım unsurudur (2013).

1.2. Temel Tasarım İlkeleri

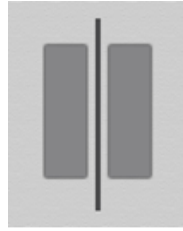
Temel tasarım ilkeleri 1919 yılında, Almanya’da tasarım okulu olarak kurulan Bauhaus ekolünde bir disiplin tanımı olarak ortaya çıkmıştır. Bu ilkeler tasarımcıların çevreyi duyarlı biçimde gözlemlenmesini, ayırt etmeyi ve yargılamayı, estetik tercihler yapmaya yarayan, görsel ifade gücünün artırılmasını amaçlayan bir ifade dizisidir. Bu ilkeler, tüm disiplinlerin temelinde olan sanatın elemanları; nokta, çizgi, renk, biçim, form, değer (valör), doku, aralık (boşluk); ve sanatın ilkeleri, denge, ritim, hareket, zıtlık, bütünlük (birlik – çeşitlilik), vurgu, örüntü (motif) gibi görsel sanatların ortak öğelerinin tasarım sürecinde kullanılarak bu sürecin sistematik bir hale gelmesini sağlamaktadır (Erim, 2011). Tasarım ilkeleri izleyicinin kavrama ve algı konuları ile doğrudan ilişkili ve psikolojik boyutu da olan bir kavramdır. Gestalt ilkelerine göre bütün parçaların, toplamından daha fazladır ve birey bütünü parçalarına ayırarak değil, bütünlük içerisinde algılar. 1920’lerde Max Wertheimer, Kurt Koffka ve Wolfgang Kohler önderliğinde bir grup bilim adamının ortaya attığı bir teoridir. Gestalt Algı Psikolojisi kavramları, görsel

algılamada daha önce göz ardı edilen birçok özelliği ortaya koyarak farklı bir bakış açısı getirmiştir. Bu disiplin, insanın görme sürecinde önce görsel parçaları bir araya getirdiği (topladığı), bunları birleştirerek görülen bir nesne haline getirdiği düşüncesinden yola çıkarak görmenin daha en başından düzenlendiği, yani bir düzenleme (Gestalt) olduğunu ileri sürmüştür (Tuğal, 2012). Bu doğrultuda tasarım ilkeleri birlikte değerlendirilebilmektedir. Bir tasarım ögesi, birden çok tasarım ilkesi barındırılabilir. Bu hususta kritik olan, farklı tasarım ilkelerinin bir arada kurgulanırken birbirlerinin ahengini bozmamaları beklenmektedir. Tasarım ilkeleri, kavramsal bir disiplin olarak görsel ifade dilini tanımlamaktadır. Bu ilkelerin temelinde, tarihte ortaya çıkmış çeşitli sanat dallarında kullanılmış ifade biçimleri kavramsal olarak gelişmiş ve değerlendirilmiştir. Norberg Schulz'a göre görsel diyalog, yaratıcı kişi yani sanatçı ile sanatsal ürün arasında var olan bir iletişimdir ve aynı zamanda bir obje ile onu gözlemleyen kişi, arasındaki ilişki olarak da tanımlanabilir (Gürer, 1992).

Bauhaus okulunda ele alınan temel tasarım ilkeleri şunlardır; denge, hiyerarşi, tekrar ve ritim, oran-orantı, vurgu, hareket, uyum, karşıtlık (zıtlık), bütünlük, çeşitlilik (Erim, 2011). Bu çalışmada denge, vurgu, ritim, bütünlük ve doluluk-boşluk (mekân) ilkeleri kullanılmıştır.

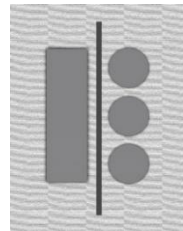
Denge: Bir tasarım prensibi olarak dengede, tasarımı oluşturan parçaların, tanımlı estetik bir biçimde yerleştirilmesi ve anlamlı bir bütünlük oluşturulması amaçlanmaktadır. Buna göre bileşen öğelerin simetrik veya simetriğe yakın bir ifade oluşturmaları gerekir. Bu çalışmada 2 tip denge ilkesi türü kullanılacaktır ve bu türler aşağıda açıklanmaktadır.

Simetrik denge: Simetrik denge, bir eksene göre öğelerin aynı durumda tekrar etmesiyle oluşturulması amaçlanan bir görsel ifade biçimidir. İnsan bedeni doğal olarak simetrik dengeye sahip bir forma sahip olduğu düşünülebilir. Simetrik denge, resmiyetin ve otoritenin vurgulanacağı tasarımlarda tercih edilir. Diğer yandan simetri dürüstlüğün psikolojik simgesi olarak değerlendirilir (Şekil 1).

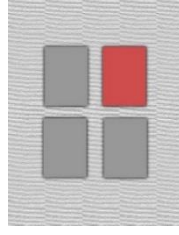
Şekil 1. Simetrik Denge Şematik İfadesi.

Asimetrik denge: Asimetrik denge, eşit ya da eşit olmayan görsel ağırlıktaki ve çekicilikteki öğelerin düzenlenmesiyle oluşturulması amaçlanan görsel ifade biçimidir. Anlatımı oluşturan elemanların, benzerlik, zıtlık, üslup, uygunluk ilişkileriyle renk, biçim, hareket, açık-koyu ile oluşan denge, asimetrik dengeyi oluşturur. Bu durum ağırlık merkezi üzerinden gerçekleşiyorsa buna merkezi denge denir (Şekil 2).

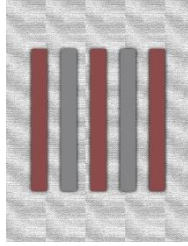
Şekil 2. Asimetrik Denge Şematik İfadesi.

Vurgu: Vurgu ilkesi bir tasarımda odak noktası oluşturmaktadır. Dikkatleri tasarımın en önemli gördüğümüz kısmına çekmemizi sağlamaktadır. Vurgu, tasarım içinde dikkati çeken ve odak noktası haline gelen bir alan veya nesne. Renk, karşıtlık ve yerleştirme gibi teknikleri kullanarak vurgu oluşturmak mümkündür (Şekil 3).

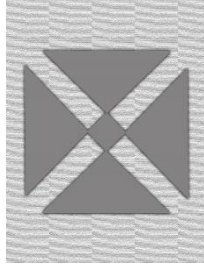
Şekil 3. Vurgu Şematik İfadesi.

Tekrar/ritim: Elemanların, renklerin, şekillerin, formların, mekânların, boşlukların ve dokuların görsel hareketlerinin tekrar etmesi ile anlamlı bir bütünlük oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu ilke de tekrar eden öğeler birbirinin aynısı veya benzeri olabilir. Ritim bir hareket hissi yaratabilir ve desen ve doku oluşturabilir. (Şekil 4).

Şekil 4. Ritim Şematik İfadesi.

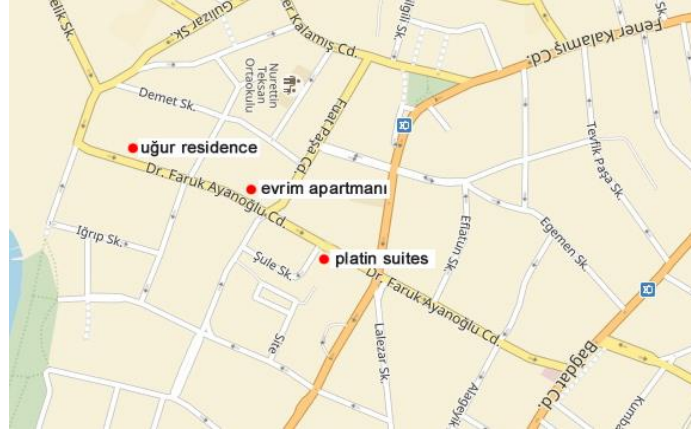
Bütünlük/Çeşitlilik: Bir görseli meydana getiren öğelerin bir bütün oluşturmasını amaçlayan tasarım dilidir. Bütünlük, görseli anlamayı ve yorumlamayı kolaylaştırır, görsel elemanlar ve bunların fonksiyonları arasındaki ilişki bütünlüğüdür. Bütünlük ilkesini bozan durumlar; Parçaların birbirine olan oranının fazla veya az olması, sayısal veya malzeme özellikleri tekrar eden görsel öğelerin sıralanmasındaki anlamsal bağlamın belirsiz veya zor algılanması (ritim), doluluk boşluk algısı yaratan formların sayısal fazlalığıdır. (Görsel yoğunluk) Öğe sayısı arttıkça tasarımın bütünlük şeklinde algılanması zorlaşabilir. (Şekil 5).

Şekil 5. Bütünlük Çeşitlilik Şematik İfadesi.

2. ÇALIŞMA ALANI

Çalışma alanı olarak seçilmiş olan Fenerbahçe Mahallesi; İstanbul'un Anadolu yakasında bulunan, Kadıköy ilçesinin Güneyinde yer alan, Kızıltoprak ve Çiftehavuzlar mahallelerine komşu tarihi bir yerdir. Güncel nüfus sayısı 2017 yılı için 17.604 kişi olarak belirtilmektedir (TUİK, 2017). Marmara denizine doğru uzanan ismi Fenerbahçe burnu olarak geçen bir yarımadadır. İçerisinde Fenerbahçe spor kulübü, Yelken Kulübü tesisleri, Kalamış marina ve Fenerbahçe orduevi gibi tarihi tesisleri bulunduran mahalle, kuzeybatı sahili boyunca uzanan Kalamış'ı ve güneydoğudaki Dalyan Koyu çevresindeki Dalyan'ı da kapsayan bir yerleşme olarak sınırlanmaktadır. Dr. Faruk Ayanoğlu Caddesi; Dalyan bölgesinde bulunan, Fenerbahçe ordu evinden başlayıp Bağdat caddesine kadar uzanan, Fuat Paşa ve Fener Kalamış caddeleriyle kesişen, 806 metre uzunluğunda bir caddedir ve mahallenin ana arterlerinden biridir. (Şekil 6).

Şekil 6. Dr. Faruk Ayanoğlu Caddesi konum harita.

3. SEÇİLEN KONUTLAR VE ÖZELLİKLER

Dr. Faruk Ayanoğlu Caddesi üzerinde, kentsel dönüşüm bağlamında, 2017 yılı içerisinde yapımı tamamlanmış, 3 adet çok katlı konut birimi seçilmiştir. Seçilen konutlar harita üzerinde kırmızı nokta şeklinde işaretlenmiştir. (Şekil 6).

Platin Suites Apartmanı: Uğur Residence Apartmanı yapım 2015 yılı olan, 1094/144 ada-parselde bulunan, 10 katlı ve betonarme bir binadır. Arsa alanı 720 metrekare, yapı oturma alanı 224 metrekaredir. Ön cephe yönü kuzey-batıdır. Cephe malzeme çeşitliliği 4 adet, renk çeşitliliği 6 adet ve toplam çeşitlilik 7 adet olarak belirlenmiştir. Cephesinde malzeme türleri olarak ahşap görünümlü kompozit panel (kahverengi, siyah, parlak sarı), seramik (sarı, koyu gri), alüminyum doğrama (gümüş gri), cam (şeffaf) bulunmaktadır. (Şekil7).

Şekil 7. Platin Suites Apartmanı Cepheler.

Uğur Residence Apartmanı: Uğur Residence apartmanı yapım yılı 2014 olan, 284/51 ada-parselde bulunan 14 katlı ve betonarme bir binadır. Arsa alanı 1006 metrekare, yapı oturma alanı 144 metrekaredir. Ön cephe yönü güney-doğudur. Cephe malzeme çeşitliliği 6 adet, renk çeşitliliği 7 adet ve toplam çeşitlilik 8 adet olarak belirlenmiştir. Cephesinde malzeme türleri olarak Kompozit panel (kahverengi, koyu gri), Alüminyum panjur (koyu gri), balkon korkuluk (krom), Dış cephe boyası(kahverengi), seramik(beyaz), cam(şeffaf), cam (siyah) bulunmaktadır (Şekil 8).

Şekil 8. Uğur Residence Apartmanı Cepheler.

Evrım Apartmanı: Evrım apartmanı yapım yılı 2017 olan, 60/284/28 ada-parselde bulunan 11 katlı ve betonarme bir binadır. Arsa alanı 950 metrekare, yapı oturma alanı 327 metrekaredir. Ön cephe yönü güney-doğudur. Cephe malzeme çeşitliliği 6 adet, renk çeşitliliği 6 adet ve toplam çeşitlilik 9 adet olarak belirlenmiştir. Cephesinde malzeme türleri olarak Kompozit paneller (kahverengi, beyaz), seramik (beyaz), boya (koyu gri), cam (şeffaf ve siyah), PVC doğrama (kahverengi), krom korkuluk metal (gümüş gri), Alüminyum panjur(kahverengi) bulunmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9. Evrım Apartmanı Cepheler.

Bu kapsamda genel görsel analiz başlığında her çok katlı konut birimi için gözleme dayalı bir ön rapor hazırlanmış ve baskın olan tasarım ilkeleri belirlenmiştir. Bu adımın arkasından elde edilen cephe fotoğrafları üzerinden, seçilmiş olan temel tasarım ilkeleri bakımından analizler yapılmıştır.

4. ANALİZLER

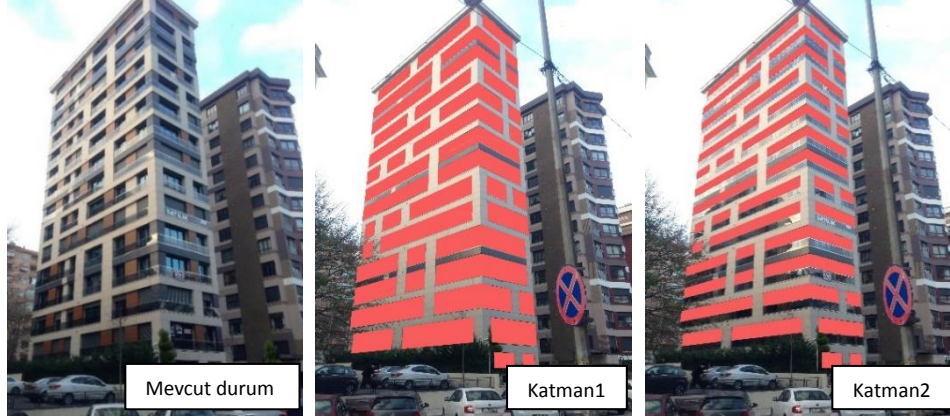
Uğur Residence Genel Görsel Analiz: Bu konut cephesinde Ahşap görünümlü kompozit panel, alüminyum kompozit panel, seramik, Dış cephe boyası, cam, krom olmak üzere toplam 7 farklı malzeme bulunmaktadır. Ön cephede beyaz renkli seramiklerle oluşturulmuş, zeminden çatıya doğru ilerleyen ve kat döşeme izlerini cephede işaretleyen çizgisel hareket, temel tasarım ilkelerinden ritim ve tekrar ilkesi ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca doluluk-boşluk ile ilişkilendirilerek analiz yapılmıştır.

Uğur Residence Doluluk Boşluk Görsel Analiz: Bu bölümde yapı doluluk-boşluk bağlamında, boşluk algısı yaratan katmanlar görsel olarak analiz edilmiştir. Analiz çalışması Doğu (ön) ve güney (yan) cephe yüzeylerinde yapılmıştır. Yapının cephesinde bulunan boşluk kademeleri, katmanlar halinde belirlenmiştir. Toplam 2 adet katman tespit edilmiş ve gösterilmiştir. Bu boşluk kademeleri doğu ve güney cephe yüzeylerinin geneline yayılmış bir şekilde bulunmaktadır. Katmanların görsel yoğunlukları sırasıyla katman1, katman2, şeklindedir.

Katmanların oluştukları öge sayısı belirlenmiştir; buna göre katman1 toplam 45 parçadan, katman2 45 parçadan oluşmaktadır. Katman 1'in katman 2 ye oranı %50 şeklindedir. (Şekil10).

Katman1: Beyaz seramik kaplamalar referans alınarak kalan boşluk yüzeyler.

Katman2: Korkuluk yüzeyleri hariç yapının dış yüzeyinde bulunan beyaz seramik kaplamalar.

Şekil 10. Uğur Residence Doluluk ve Boşluk Analiz.

Uğur Residence Tekrar ve Ritim İlkesi Analizi: Bu bölümde ön ve yan cephelerde bulunan ve benzer aralıklarla tekrar eden ana çizgisel katmanlar tespit edilmiş ve gösterilmiştir. Analiz çalışması Doğu (ön) ve güney (yan) cephelerinde yapılmıştır. Bu yapıda toplam 1 adet ana çizgisel hareket (katman) tespit edilmiştir. Bu ana hattın içinde 2 adet (dikey-yatay)katman tespit edilmiştir. Bu hareketler katmanlar şeklinde bölünmüş ve gösterilmiştir. Bu hareketler doğu ve güney cephe yüzeylerinin geneline yayılmış bir şekilde bulunmaktadırlar. Cephedeki ana hareketi gösteren Gösterim şeklinde (katmanlar) aynı malzemeyi ve rengi temsil ettikleri için tek bir renk ile gösterilmiştir. Gösterim sırası; tüm farklı katmanlar tekrar şeklinde ayrı ayrı fotoğraflar ile gösterildikten sonra son olarak tüm katmanlar bir arada olarak gösterilmektedir. Katman1 11 farklı parçadan, katman2 ise 30 farklı parçadan oluşmaktadır. Tüm katmanlar bir arada iken tek bir parça olarak değerlendirilmiştir. Katman1 deki parçaların hacimsel büyüklükleri birbirlerine eşit iken, katman2 deki parçaların hacimsel büyüklükleri birbirlerinden farklı olarak tespit edilmiştir. (Şekil11).

Katman1: Seramik kaplamaların içindeki dikey hareketler.

Katman2: Seramik kaplamaların içindeki yatay hareketler.

Tüm Katmanlar: Seramik kaplamaları temsilen tüm ilgili yüzeyler.

Şekil 11. Uğur Residence Tekrar ve Ritim Analiz.

Uğur Residence Bütünlük ve çeşitlilik ilkesi görsel analizi: Bu bölümde, ele alınan cephelerde bulunan tüm katmanlar tespit edilmiş ve gösterilmiştir. Analiz çalışması Doğu (ön) ve güney (yan) cephelerinde yapılmıştır. Bu yapıda toplam 7 adet farklı katman tespit edilmiş ve gösterilmiştir. Bu hareketler doğu ve güney cephe yüzeylerinin geneline yayılmış bir şekilde bulunmaktadırlar. Tüm katmanlar içerisindeki malzeme ve renk farklılıkları dikkate alınmıştır ve gösterim şeklinde her katman için farklı renkler kullanılmıştır. Katmanlar yoğunundan az yoğununa doğru

sıralama şeklinde; En yoğun (kapladığı alan) olan katmandan başlayarak Katman1, katman7, katman6, katman2, katman4, katman5, katman 3 şeklinde sıralanmaktadır. Gösterim sırası tüm farklı katmanlar tekrar şeklinde ayrı ayrı fotoğraflar ile gösterildikten sonra son olarak tüm katmanlar bir arada olarak gösterilmektedir. Katmanlarını oluşturan parçaların sayısı tespit edilmiştir buna göre; katman1 1 parçadan, Katman2 49 parçadan, katman3 13 parçadan, katman4 26 parçadan, katman5 10 parçadan, katman6 50 parçadan, katman7 129 parçadan oluşmaktadır. Toplam 7 katmandaki parça sayısı 278 olarak belirlenmiştir. (Şekil 12)

U.R. Katman1: Beyaz renk seramik kaplamalar.

U.R. Katman2: Ahşap görünümlü kompozit kaplamalar.

U.R. Katman3: Beyaz kompozit malzemeler.

U.R. Katman4: Gri renk kompozit kaplama.

U.R. Katman5: Koyu gri renk kompozit kaplamalar.

U.R. Katman6: Gri renk korkuluk cam yüzeyleri.

U.R. Katman7: Doğrama cam yüzeyleri.

Şekil 12. Uğur Residence Bütünlük ve Çeşitlilik Analiz

Evrım apartmanı genel görsel analizi: Bu yapının cephesinde baskın olarak simetrik denge ve ritim ilkeleri tespit edilmiştir. Evrım apartmanı ön cephesine yer alan balkon döşemelerinin kaplamalarında iki farklı kaplama rengi (beyaz, kahverengi) tercih edilmiştir. Bu tercihler aralıklarla sıralama şeklinde kurgulanmıştır ve temel tasarım ilkelerinden ritim ile ilişkilendirilmiştir. Ön ve yan cephelerde simetrik denge ilkesi belirlenmiştir. Ön cephe de bulunan simetri(denge) hem hacimsel olarak hem de renk ve malzeme olarak oluşturulduğu gözlemlenmiştir.

Evrım apartmanı Tekrar ve Ritim ilkesi görsel analizi: Bu bölümde yapı ritim ilkesi bağlamında, görsel olarak analiz edilmiştir. Yapının cephesinde renk kademeleri, katmanlar halinde belirlenmiş ve ritim ilkesine bağlı 2 farklı katman tespit edilmiştir. 2 farklı katman 2 farklı renk (Yeşil, Kırmızı) ile işaretlenmiş ve belirtilmiştir. Yapının ön cephesinde bulunan kırmızı ve yeşil katmanların konumları ile yan cephesine bulunan yeşil ve kırmızı katmanların konumları arasında bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre; yan cephede bulunan yeşil katmanların biçimsel olarak üst ve alt sınırları yatay ekseninde ön cephede bulunan yeşil katmanların alt ve üst sınırları ile aynı hizada bulunmaktadır. Bu aynı ekseninde hizalanma durumu ön cephede yaratılmış ritim ifadesi ile yan cephedeki katmanlar arasında ritim ve tekrar ilkesi bağlamında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Gözlemler esnasında yapının 2 yan cephesi birbirinin simetrisi olarak belirlenmiş ve değerlendirmeler bu bilgiye dayanılarak oluşturulmuştur.

E.A. Kırmızı katman: Doğal ahşap görünümlü kompozit malzemeler.

E.A. Yeşil katman: Beyaz renkteki kompozit malzemeler.

Şekil 13. Evrım Apartmanı Tekrar ve Ritim Analiz

Evrım apartmanı Denge ilkesi görsel analizi: Yapının yan cepheleri (kuzey-güney) birbirinin biçimsel, renk ve malzeme anlamında simetrik olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlendirmedeki simetri ifadesi denge ilkelerinden simetrik denge olarak belirlenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde ön cephede ve yan cephelerdeki birbirinin simetrisi malzeme, renk ve biçimler yeşil ve kırmızı olmak üzere iki katman halinde gösterilmiştir. Bu katmanlar aynı yapının ritim ve tekrar analizlerinde benzer şekilde kullanılmışlardır. Ön cephede bulunan balkon döşemeleri birbirlerine eşit parçalar olarak ve eşit aralıklarla yerleştirildikleri belirlenmiştir. Bu döşemelerde iki farklı katman tespit edilmiştir ve her bir döşemede tek renk bulunmaktadır. Ön cephe dikey ekseninde merkezden bölündüğünde birbirine eşit birbirinin simetrisi iki parçadan oluşmaktadır. Bu bağlamda ön cephede hem renk hem malzeme hem de biçim bakımından simetrik denge ilkesi tespit edilmiştir. (Şekil14)

E.A. Kırmızı katman: Kompozit ahşap malzemeler.

E.A. Yeşil katman: Beyaz renkteki kompozit malzemeler.

Şekil 14. Evrim Apartmanı Denge ilkesi Analiz

Platin suites genel görsel analiz: Bu konut cephesinde Ahşap görünümlü kompozit panel, alüminyum kompozit panel, seramik (sarı), seramik (koyu gri), cam, alüminyum doğrama, boya olmak üzere toplam 7 farklı malzeme bulunmaktadır. Cephe yüzeylerinde kurgusal olarak bir vurgu tespit edilmemiştir. Cephe yüzeylerinde kurgusal olarak ritim ilkesi tespit edilmiştir. Yapının cephesinde baskın olarak doluluk-boşluk, tekrar-ritim ve asimetrik denge ilkeleri belirlenmiştir.

Platin Suites Ritim İlkesi Görsel Analiz: Bu bölümde yapı ritim ilkesi bağlamında, görsel olarak analiz edilmiştir. Yapının cephesinde renk kademeleri, katmanlar halinde belirlenmiş ve ritim ilkesine bağlı 5 farklı katman tespit edilmiştir. 5 farklı katman 5 farklı renk (mavi, pembe, kırmızı, yeşil, turuncu) ile görselde belirtilmiştir. Buna göre; ön cephede bulunan pembe katman hariç tüm katmanların biçimsel olarak, dikey ekseninde aynı aralıklarla tekrar ettiği görülmüştür. Bu aynı aralıklarla ön cephede yaratılmış tekrarlanma durumu ritim ilkesi ile ilişkilendirilmiştir. Bulunan katmanlar arasında ritim ilkesiyle ilişkili olmayan tek katman yapıyı dikey ekseninde iki eşit olmayan parçaya bölen pembe katmandır.

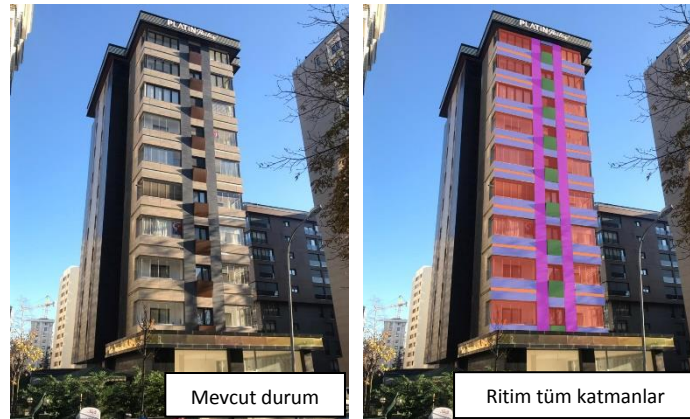
P.S. Mavi katman: Sarı renkli seramik kaplamaları.

P.S. Pembe katman: Koyu gri renkli seramik kaplamaları.

P.S. Kırmızı katman: Cam yüzeyler.

P.S. Yeşil katman: Ahşap görünümlü kompozit malzemeler.

P.S. Turuncu katman: Metal görünümlü kompozit malzemeler.

Şekil 15. Platin Suites Apartmanı Ritim ilkesi Analiz

Platin Suites Doluluk boşluk ilkesi görsel analiz: Bu bölümde yapı doluluk-boşluk bağlamında, boşluk algısı yaratan katmanlar görsel olarak analiz edilmiştir. Cephede bulunan boşluk kademeleri katmanlar halinde belirlenip, 2 adet katman (mavi, kırmızı) tespit edilmiştir. Katmanlardaki algılanan öge sayısına bakıldığında mavi katmanın 55 parçadan, kırmızı katmanın 45 parçadan oluştuğu belirlenmiştir.

Platin Suites Mavi katman: Sarı seramik kaplamalar.

Platin Suites Kırmızı katman: Saydam(cam) ve metal görünümlü yüzeyler.

Şekil 16. Platin Suites Apartmanı Doluluk Boşluk İlkesi Analiz

Platin Suites Asimetrik denge görsel analiz: Çalışmanın bu bölümünde ön cephede malzeme, renk ve biçimler sol ve sağ olmak üzere iki katman halinde gösterilmiştir. Her iki katman için de mavi renk kullanılmıştır. Yapıyı dikey ekseninde iki eşit olmayan parçaya bölen iki dikey hat bulunmaktadır. Bu göstergeler doğrultusunda asimetrik denge tespit edilmiştir.

P.S. Sol katman: Asimetrik denge ilkesine göre cephe sol yüzünü temsil etmektedir.

P.S. Sağ katman: Asimetrik denge ilkesine göre cephe sağ yüzünü temsil etmektedir.

Şekil 17 Platin Suites Apartmanı Asimetrik Denge İlkesi Analiz

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yapılan analizler doğrultusunda, çalışma kapsamındaki çok katlı konut birimlerinin tümünde, dönüşümden önceki vaziyetlerine kıyasla, malzeme sayısı, tasarım ilkeleri sayısı, cephe renk sayısı, görsel öge (parça) sayısı, katman sayısı ve genel tasarım tarzları ölçütleri bakımından değerlendirildiğinde, radikal bir değişim ve karmaşıklaşma olduğu anlaşılmıştır. Tüm cephelerde kullanılan malzeme çeşitliliği, dönüşümden önceki binalarda bulunan malzeme çeşitliliği ile karşılaştırıldığında ciddi oranda artış görülmektedir. Bu malzeme çeşitliliğindeki artış dönüşmüş olan tüm binaların cephelerindeki karmaşıklıkla görsel öge sayısındaki artış ve renk sayısı artışı ile birlikte, karmaşıklaşmanın en önemli sebeplerinden olarak görülmektedir.

Analiz edilen yapılardan en çok tasarım ilkesi çeşitliliği, en çok malzeme çeşitliliği, en çok katman sayısı ve en çok görsel öge sayısı "Uğur Residence" apartmanında bulunmaktadır, bu sebeplerle yapı bu çalışma kapsamında en karmaşık cephe tasarımlı yapı olarak değerlendirilmiştir. Toplam çeşitlilik olarak en fazla sayı Evrim apartmanında bulunmasına karşın, malzeme çeşidi ve renk çeşidi sayısı en düşük yapı olması sebebiyle, 3 yapı arasından en az karmaşık cephe tasarımı olarak değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında seçilmiş olan tasarım ilkelerinden, en çok tespit edilen tasarım ilkesi tekrar ve ritim ilkesi olmuştur ve her 3 yapıda da görülmüştür. Diğer yandan bu tasarım ilkelerinden vurgu ilkesine hiç rastlanmamıştır. En az rastlanan ilke bütünlük ve çeşitlilik ilkesi olmuştur. Denge ve doluluk boşluk tasarım ilkelerine ikişer kez rastlanmıştır. Bir diğer cephe tasarımı ile

İlgili konulardan kat yüksekliğine bakıldığında, çalışmada bulunan 3 yapının kat ortalamasının “12.6 kat” olduğu görülmüştür. Bu 3 yapının kentsel dönüşümden önceki kat sayısı ortalamasında bakıldığında “8.6” olarak görülmüştür. Kentsel dönüşümden önceki ortalama ile kentsel dönüşümden sonraki kat yüksekliği ortalaması kıyaslandığında bina başına “4” kat gibi büyük bir artış olduğu görülmüştür.

Malzeme çeşitliliğindeki artışın ise doğal olarak katman ve görsel öge sayısının artışına sebep olduğu, cephe renk sayısını arttırdığı ve şematik karmaşıklığa neden olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamındaki 3 çok katlı konut biriminde; ahşap görünümlü kompozit panel, renkli kompozit panel, seramik, alüminyum, plastik boya, krom, pvc, cam olmak üzere toplam 8 adet farklı malzeme kullanıldığı görülmektedir. Diğer yandan bu konutlarda, kahverengi, siyah, sarı metalik, sarı, koyu gri, gümüş gri, krom, beyaz, siyah renkli malzemeler ile şeffaf cam yüzeylerde dâhil olmak üzere toplam 10 adet kullanılmış olan renk sayısı bulunduğu tespit edilmiştir.

Bu değerlendirmelerle; çalışma kapsamındaki çok katlı konut birimlerinin birbirleriyle olan tasarım ilişkileri değerlendirildiğinde birbirinden farklı anlayış, kavrayış ve yaklaşım ile tasarlandıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda dönüşen ve dönüşecek binaların etkisiyle, bölgede tamamen karmaşık bir çevre dokusu oluşacağı ve bu durumda da mimari çevre dokusunun kimliksizleşeceği ön görülmektedir. Bu iç içe girmiş olan kimliksiz ve karmaşık çevre dokusunda yaşama konusunun insanlar üzerinde yaratabileceği olumsuz etkiler konusu önemli bir araştırma konusu olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma konularından olan imgesel bağlam ve malzeme ilişkisi konusunda göze çarpan bir diğer soruna örnek “Platin Suites” apartmanında görülmüştür. Buna göre ismini gri parlak bir element olan platin elementinden alan yapının cephesinde altın sarısı parlak bir kaplama malzemesi kullanılmıştır. Bu yanlış kullanım şekli ve anlam kayması, tasarım süreçlerindeki plansızlık hakkında ipucu vermektedir.

Bu hususların dışında diğer önemli konu ise; ülkemizde yapı tasarımı sektöründe, profesyonel tasarımcıların uygulamadaki kontrol ve denetleme görevlerinin, işveren veya müşteriler tarafından ne kadar ihlal edildiği, haklarının ne kadar yeterli olduğu ve mülk sahibi-yüklenici ve tasarımcı ilişkisinin incelenerek ortaya çıkan sorunların araştırılması ve sorumluların ortaya konmasıdır.

Ayrıca elde edilen bulgular doğrultusunda; kentsel dönüşüm model planının cephe tasarımı bağlamında yeniden düşünülmesi, revize edilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Buna göre; uygulanacak kentsel dönüşümün her bölgenin iklim, nüfus, coğrafi özellikler, topografya özellikleri, kültürel miras ölçütleri göz önüne alınarak malzeme, renk, doku, kat sayısı, cephe tasarım tarzı gibi konularda kısıtlar getirilmesi ve var olan çevre dokusunun korunması gerekir.

KAYNAKLAR

Erim, Gonca, (2011). Temel Tasarım Dersinde Öğrencilerin Estetik Duyarlılıklarını ve Yaratıcılıklarını Geliştirme Üzerine Örnek Çalışma. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(2), 487-501.

Gürer, L. (1992). Görsel sanatlar eğitimi ve mekan-form. Ankara, İ.T.Ü Yayınları

Hasol, D. (1988). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. YEM Yayınları, İstanbul, pp. 106.

Lang, S. (1965). De Lineamentis, L.B. Alberti's Use Of A Technical Terms. Journal Of The Warburg And Courtauld Institutes, 28, 331-335.

Le Corbusier (1999). Bir Mimarlığa Doğru (1926). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul. pp. 34, Çev: Serpil Merzi.

Savaş, A. (2001). Linea Mentis: Mimarlıkta Cephenin Tanımı. Sanat Tarihinde Terminoloji Sorunları Semineri. Ankara, pp. 23-24.

Seylan Ali, (2005). Temel Tasarım. Samsun. M-Kitap, Dağdelen Basın Yay.Ltd.Şti.

Sönmez, M. (2013). Çağdaş mimarlıkta cephe-yüzey kavramı tartışmaları. NWSA-Social Sciences, 8(2), 79-90.

Tanyeli, U. (1997). Modernizm'in Sınırları ve Mimarlık, Modernizm'in Serüveni. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, pp. 63-71, Ed: Enis Batur.

Türkiye İstatistik Kurumu (2017). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi. TÜİK.

Tuğal, S.A. (2012). Oluşum Süreci İçinde Op Art. Hayalperest Yayınevi, İstanbul, pp. 26.